

36 560 V

**Jaarverslag en slotwet Ministerie van
Buitenlandse Zaken 2023**

Nr. 7

Lijst van vragen en antwoorden

Vastgesteld 4 juni 2024

De vaste commissie voor Buitenlandse Zaken heeft een aantal vragen voorgelegd aan de minister van Buitenlandse Zaken over de brief van 15 mei 2024 inzake het Jaarverslag Ministerie van Buitenlandse Zaken 2023 (Kamerstuk 36 560 V, nr. 1).

De minister heeft deze vragen beantwoord bij brief van 4 juni 2024. Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

De fungerend voorzitter van de commissie,
De Roon

Adjunct-griffier van de commissie,
Blom

1

Wanneer hoopt u meer te doen met de aangenomen motie van het lid Eppink (Kamerstuk 35 207, nr. 73) over onderzoeken hoe we de samenwerkingsverbanden met Taiwan kunnen intensiveren met het oog op cyberveiligheid?

Antwoord

De regering heeft over de uitvoering van deze motie gerapporteerd in de brief die op 15 mei 2024 aan uw Kamer is toegegaan (Verslag van het bezoek van de minister-president aan China op 26-27 maart 2024 Kamerstuk 35 207, nr. 80).

2

Wat is het totale bedrag aan Europese Unie (EU)-middelen dat de Europese Commissie in 2023 heeft ingetrokken ten opzichte van Hongarije?

Antwoord

Naar aanleiding van de aanhoudende zorgen over de rechtsstaat en de corruptieproblematiek in Hongarije zijn er in 2022 drie instrumenten ingezet tegen Hongarije, om door middel van opschorting van uitbetaling van EU-middelen hervormingen op het terrein van rechtsstaat af te dwingen. Het ging in totaal om een bedrag van circa EUR 31,8 miljard. In 2023 zijn er geen aanvullende bedragen bestemd voor Hongarije opgeschort. Het gaat om de volgende instrumenten:

- 1) De voorwaarden voor betaling van EU-middelen uit de Herstel- en Veerkrachtfaciliteit (Recovery and Resilience Facility, RRF), op basis waarvan in totaal EUR 6,5 miljard aan subsidies en EUR 3,9 miljard aan leningen zijn opgeschort [Kamerbrief 21501-20, nr. 1903]. Hongarije heeft op grond van de HVF-verordening wel aanspraak kunnen maken op 20% voorfinanciering van de RepowerEU-middelen (EUR 0.9 miljard, waarvan EUR 0.8 miljard aan leningen). [Kamerstuk 21 501-07, nr. 1990 en Kamerstuk 21 501-07, nr. 1995].**
- 2) De MFK-rechtsstaatsverordening [Kamerstuk 21 501-20, nr. 1903], op basis waarvan nog altijd EUR 6,3 miljard aan EU-cohesiemiddelen zijn opgeschort [Kamerstuk 21 501-07, nr. 1995] .**
- 3) De voorwaarden voor betaling van EU-middelen uit fondsen die vallen onder de Gemeenschappelijke Bepalingen Verordening (Common Provisions Regulation, hierna: CPR) op basis waarvan EUR 21,3 miljard (inclusief de EUR 6,3 miljard ook bevroren onder de MFK-rechtsstaatverordening) zijn opgeschort [Kamerstuk 21 501-20, nr. 1970]. Zoals ook vermeld in het verslag van de Eurogroep en Ecofinraad 7 en 8 december 2023 [Kamerstuk 21 501-07, nr. 1995], is van dit bedrag inmiddels EUR 10,2 miljard weer vrijgegeven. Dit**

omdat de Commissie op 13 december 2023 oordeelde dat Hongarije voldoet aan de eisen op het terrein van rechterlijke onafhankelijkheid en daarmee gedeeltelijk aan de horizontale randvoorwaarde uit de CPR.

Dit betekent dat er, zover bij het kabinet bekend, momenteel nog altijd EUR 20,7 miljard aan EU-middelen bestemd voor Hongarije zijn opgeschort. Het kabinet blijft er op toe zien dat de Commissie zorgvuldig toetst of aan de voorwaarde voor uitbetaling van de opgeschorte middelen wordt voldaan.

3

Gegeven dat u sanctieomzeiling noemt, wanneer komt de verwachte wet over het moderniseren van het sanctiestelsel naar de Kamer?

Antwoord

Het kabinet streeft ernaar de internetconsultatie over het wetsvoorstel dit voorjaar te starten.

4

Hoe meet men de aansluiting bij het gemeenschappelijk buitenlands- en veiligheidsbeleid (GBVB)?

Antwoord

Aansluiting bij het GBVB valt onder hoofdstuk 31 (buitenland, veiligheid en defensiebeleid) van het toetredingsproces van de kandidaat-lidstaten. Hierbij kijkt de Commissie naar aansluiting van kandidaat-lidstaten bij verklaringen van de Hoge Vertegenwoordiger en relevante besluiten van de Raad op het gebied van GBVB, inclusief restrictieve maatregelen. Van kandidaat-lidstaten wordt verwacht dat zij zich progressief aansluiten bij de genoemde verklaringen en besluiten, waarbij het belang van aansluiting bij het GBVB sinds de oorlog in Oekraïne voor een grote groep lidstaten, waaronder Nederland, is toegenomen. Daarnaast kijkt de Commissie binnen dat hoofdstuk ook naar andere vormen van samenwerking met kandidaat-lidstaten, zoals op non-proliferatie, conflict preventie en hybride dreigingen.

5

Welke vooruitgang hebben de kandidaat-lidstaten geboekt op gebied van betere aansluiting bij het GBVB van de EU?

Antwoord

De mate van aansluiting bij het GBVB fluctueert. In de rapporten van het uitbreidingspakket van de Commissie van 8 november 2023 stelt de Commissie dat Albanië, Montenegro, Noord-Macedonië en (potentieel kandidaat-lid) Kosovo volledig aangesloten zijn bij het GBVB. De mate van aansluiting door Oekraïne, Moldavië en Bosnië en Herzegovina verbeterde tijdens de rapportage periode. De mate van aansluiting van Servië bleef rond de 51% en in het geval van Georgië 43%. De Commissie roept beide kandidaat-lidstaten op om, met prioriteit, de mate van aansluiting te verbeteren, inclusief het overnemen van restrictieve maatregelen.

6

Welke vooruitgang is er geboekt op het gebied van migratiesamenwerking tussen kandidaat-lidstaten en de EU?

Antwoord

Binnen het toetredingsproces van de kandidaat-lidstaten is samenwerking op het gebied van migratie en asiel, en het tegengaan van irreguliere migratie, onderdeel van het fundamentals cluster. De voortgang wordt jaarlijks door de Commissie geapprecieerd in het jaarlijkse uitbreidingspakket. Om irreguliere migratie tegen te gaan, ondersteunt de EU de kandidaat-lidstaten bij het versterken van de migratie- en asielsystemen, verstevigen van grensbeheer, het effectueren van terugkeer naar derde landen en het tegengaan van mensensmokkel. Irreguliere migratie via de kandidaat-lidstaten op de Westelijke Balkan blijft een aandachtspunt, mede als gevolg van de afwijkende visumregimes tussen deze landen en het EU visumbeleid. De EU heeft de samenwerking op het gebied van migratie met de Westelijke Balkan landen het afgelopen jaar geïntensiveerd, meer specifiek met betrekking tot het bevorderen van een betere aansluiting op het EU-visumbeleid, alsook met betrekking tot grensmanagement, terugkeer en toegang tot asiel. Zo is het afgelopen jaar de samenwerking tussen de kandidaat-lidstaten en Frontex versterkt. Voor het eerst in zijn bestaan is Frontex ook niet slechts ingezet aan de buitengrenzen van de EU, maar ook aan de grenzen tussen twee kandidaat-lidstaten (Servië en Noord Macedonië). Frontex rapporteert dat de totale hoeveelheid gedetecteerde irreguliere grensovergangen van de Westelijke Balkan naar de EU van 1 januari tot november 2023 een kwart minder is dan dezelfde periode het jaar daarvoor. Ook hebben verschillende landen, waaronder Servië en Bosnië en Herzegovina, stappen gezet richting verdere aansluiting op het EU-visumbeleid; alle kandidaat-lidstaten worden zowel bilateraal als in EU-verband aangesproken op de noodzaak van verdere aansluiting. Ook worden bestaande terugkeerovereenkomsten met de kandidaat-lidstaten op de Westelijke Balkan naar tevredenheid nageleefd, en is de samenwerking op dat vlak over het algemeen zeer goed te noemen.

7

Welke NAVO-landen voldoen niet aan de 2 procentnorm? Wanneer is de verwachting dat alle NAVO-landen, met name in de EU, voldoen aan de NAVO-norm?

Antwoord

Het kabinet houdt geen overzicht bij van de defensie-uitgaven van bondgenoten. De NAVO doet dit wel. Voor het laatste openbare overzicht verwijs ik u naar het meest recente jaarverslag van de NAVO, het *Secretary General's Annual Report 2023*.

Link: [NATO - The Secretary General's Annual Report 2023, 14-Mar.-2024](#)

8

Wat zijn voor u de belangrijkste elementen uit het Memorandum of Understanding (MoU) met Zuid-Korea, dat getekend is op het gebied van strategische afhankelijkheden, exportcontrole en verschillende onderdelen van economische veiligheid?

Antwoord

Er zijn ten tijde van het inkomende staatsbezoek in totaal drie MoU's getekend met Zuid-Korea die betrekking hebben op verschillende onderdelen van het economische veiligheidsdomein. Het MoU op het gebied van *Critical Items* voorziet in samenwerking tussen Nederland en Zuid-Korea ten aanzien van het identificeren en monitoren van *Critical Items*. Het MoU gericht op halfgeleider samenwerking voorziet in een halfgeleider talentenprogramma tussen Nederland en Zuid-Korea. Het MoU op het gebied van EV-samenwerking voorziet onder andere in samenwerking en informatie-uitwisseling tussen de Nederlandse en Zuid-Koreaanse autoriteiten en de ambassades van Nederland en Zuid-Korea op het gebied van economische veiligheid en een economische veiligheidsdialog waarin onderwerpen als strategische afhankelijkheden, weerbare waardeketens en *inbound investment* aan bod komen.

9

Hoe staat het nu met het aantal ontwikkelingssamenwerkingsprogramma's in Niger? Wat draait er nog of is opgeschort? Zijn er programma's van maatschappelijke ontwikkelingssamenwerkingsorganisaties die wel door blijven gaan?

Antwoord

Na de staatsgreep in Niger in juli 2023 zijn er 57 programma's geïdentificeerd waar Nederland aan bijdraagt. Bij 11 daarvan was er ook sprake van directe samenwerking met de centrale overheid, deze zijn gepauzeerd. Daarnaast zijn 10 programma's aangepast zodanig dat de centrale overheid niet meer betrokken is bij de besluitvorming van de programma's. Het betreft bijvoorbeeld programma's op de terreinen justitie, waarbij technische steun van maatschappelijke organisaties is doorgegaan om het toezicht op de naleving van het recht op een eerlijke rechtsgang en procedurele deadlines in het strafrecht te verbeteren. De overige 36 programma's zijn doorgezet zonder aanpassingen omdat de overheid hierbij niet betrokken is. De programma's die geheel of aangepast doorgang vinden zijn veelal in samenwerking met maatschappelijke ontwikkelingsorganisaties. Deze steun is belangrijk om de bevolking te steunen en te blijven werken aan het aanpakken van de grondoorzaken van instabiliteit in de Sahel.

10

Wat is de definitie van de term "humanitair staakt-het-vuren"? Waarin verschilt deze van een andere vorm van staakt-het-vuren?

Antwoord

Een staakt-het-vuren is een overeenkomst tussen de strijdende partijen in een gewapend conflict, waarbij wordt overeengekomen de gewapende strijd geheel of gedeeltelijk voor bepaalde of onbepaalde tijd op te schorten. Bij een "humanitair staakt-het-vuren" wordt een dergelijke overeenkomst gesloten vanwege de humanitaire situatie of om humanitaire hulp mogelijk te maken of te faciliteren.

11

Waren er ook vertegenwoordigers van de Houthi's bij het Yemen International Forum?

Antwoord

Nee, er waren geen vertegenwoordigers van de Houthi's aanwezig bij het Yemen International Forum.

12

Op welke manier heeft de uitbreiding van het postennetwerk bijgedragen

aan het bevorderen van migratiedeals met derde landen?

Antwoord

Het aangaan van migratiepartnerschappen vraagt een intensieve diplomatieke benadering. Ten eerste betreft dit een intensivering van persoonlijke contacten. Ten tweede een verdieping van de kennis over migratie, het beleid en de sentimenten onder de bevolking. En ten derde een toename van de projecten-portefeuille op het gebied van migratie. Daarom hebben de ambassades in vrijwel alle landen waar Nederland zijn migratie samenwerking mee heeft geïntensiveerd in recente jaren, specifieke migratie medewerkers.

13

Uit tabel 3 'budgettair overzicht Oekraïne' blijkt dat er onder artikel 2.5 via het MATRA-programma €3,102 mln. is vrijgemaakt voor diverse activiteiten ter bevordering van het versterken van de rechtsstatelijkheid van Oekraïne, kunt u toelichten wat voor activiteiten dit betreft en hoe deze rechtsstatelijkheid bevorderen?

Antwoord

Het MATRA budget wordt ingezet op projecten die een bijdrage leveren aan het versterken van de rechtsstaat. Dat gebeurt centraal vanuit Den Haag en decentraal vanaf de ambassade in Kyiv. Deze projecten leveren een bijdrage aan het functioneren van de rechtsstaat, bijvoorbeeld op het gebied van lokaal bestuur, het justitiële systeem en het monitoren en evalueren van het toetredingsproces tot de EU van Oekraïne. Andere decentrale projecten richten zich op de opbouw van het maatschappelijk middenveld om de condities van een gezonde rechtsstaat te scheppen. Ook nemen ambtenaren uit Oekraïne deel aan het Rule of Law trainingsprogramma.

14

Hoeveel resoluties over Israël zijn al in de VN-Mensenrechtenraad geweest sinds Nederland erin zit? Kunt u het stemgedrag uitsplitsen naar voor, tegen en onthouden?

Antwoord

Nederland is sinds 1 januari 2024 opnieuw lid van de VN-Mensenrechtenraad. Sindsdien zijn er vier resoluties over Israël binnen de VN-Mensenrechtenraad aan bod gekomen. Nederland heeft vóór twee resoluties gestemd (over nederzettingen en over Palestijns zelfbeschikkingsrecht), onthouden t.a.v. één resolutie (over accountability) en tegen één resolutie gestemd (over de Syrische Golanhoogte).

15

Wat betreft het garanderen van de veiligheid en stabiliteit door deelname

aan crisisbeheersingsoperaties, kunt u nadere toelichting geven over deze operaties en op welke concrete wijze deze bijdragen aan de internationale veiligheid en stabiliteit?

Antwoord

Nederland nam en neemt deel aan crisisbeheersingsoperaties die bijdragen aan de internationale veiligheid en stabiliteit in onder meer Irak (OIR en NMI, t.b.v. het bevorderen van de stabiliteit in Irak en het tegengaan van ISIS), Bosnië en Herzegovina (EUFOR Althea, t.b.v. de stabiliteit in Bosnië en Herzegovina), de Oostflank van het NAVO-grondgebied (t.b.v. collectieve afschrikking en verdediging van het NAVO-grondgebied) en de Rode Zee (EUNAVFOR Aspides en Prosperity Guardian, o.m. ter bevordering van de maritieme veiligheid) en middels kleinere missiebijdragen. Bijdragen aan crisisbeheersingsoperaties zijn dikwijls ook een belangrijke bijdrage in het kader van de bondgenootschappelijke verantwoordelijkheid en solidariteit. Over de voortgang en resultaten van bijdragen aan crisisbeheersingsoperaties rapporteert het kabinet jaarlijks in de voortgangsrapportages. Het kabinet hecht zeer aan realistische doelstellingen en zorgvuldige monitoring en verantwoording. Op 15 mei jl. zond het kabinet de Tweede Kamer de voortgangsrapportages over 2023 (zie kamerstukken 27 925, nr. 967, Kamerstuk 29 521, nr. 484, Kamerstuk 28 676, nr. 455 en Kamerstuk 29 521, nr. 483).

16

Er staat dat er financieel wordt bijgedragen aan normstelling en internationaal recht, bevordering van mensenrechten en cyberspace; kunt u toelichten welke concrete maatregelen zijn genomen om bij te dragen aan deze beoogde doelen?

Antwoord

Het kabinet heeft in 2023 financieel bijgedragen aan een Chatham House onderzoek naar de omstandigheden waarin tegenmaatregelen kunnen worden genomen in het cyberdomein. Via de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa en de Verenigde Naties, financierde Nederland trainingen om verantwoord statelijk gedrag in het cyberdomein te bevorderen. De versterking van mensenrechten online vond plaats door financiering van een internationale conferentie over mensenrechten in het digitale tijdperk en de financiering van het "Freedom on the Net" rapport dat jaarlijks de staat van internetvrijheid wereldwijd beschrijft. Tot slot financierde het kabinet de Indo-Dutch Cyber Security School waarin jongeren uit Nederland en India online deelnamen aan een interactieve cursus over cyber security.

17

Is het Shiraka budget in verleden jaren ook 100 procent gebruikt? Is het

budget in de laatste jaren toegenomen?

Antwoord

Het Shiraka budget is de afgelopen jaren steeds vrijwel volledig uitgeput. Het budget is recent niet verhoogd.

18

Welke inspanningen heeft u verricht in de Sahel het afgelopen jaar met betrekking tot het tegengaan van irreguliere migratie?

Antwoord

De ontwikkelingen in de Sahel onderstrepen het belang van een “whole of-route” benadering, waarbij ook sterker wordt ingezet op landen van oorsprong van deze migratiebewegingen in West-Afrika. De Nederlandse inzet beoogt migratie-gerelateerde wetgeving te verbeteren, de opsporingscapaciteit te verbeteren en grensoverschrijdende samenwerking te bevorderen ten behoeve van het bestrijden van mensensmokkel en irreguliere migratie. Migratiesamenwerking in de Sahel en met name in Niger is voor Nederland belangrijk, gelet op de irreguliere migratie naar Europa en Nederland. Echter, de huidige politieke situatie in Niger beperkt het behalen van de migratiedoelstellingen. Door zowel de situatie in Niger als in Mali is de nauwe samenwerking met centrale overheden op het gebied van migratie momenteel gepauzeerd. Wel levert NL via de VN (International Organization for Migration) assistentie en bescherming aan migranten in de Sahel. Het afgelopen jaar is bijvoorbeeld via het COMPASS-partnerschap tussen Nederland en in verschillende landen, waaronder in de Sahel, ingezet op het verstrekken van informatie en het vergroten van bewustwording over de risico's van irreguliere migratie en het bieden van assistentie en bescherming aan migranten, zoals onderdak, medische assistentie en vrijwillige terugkeer en herintegratie. Ook wordt middels het PROMIS programma met UNODC en OHCHR ingezet op de aanpak van mensenhandel en mensensmokkel. Dit programma richt zich onder andere op het versterken van wettelijke kaders en het versterken van capaciteit vanuit een mensenrechten benadering. Zoals aangegeven in de Kamerbrief Nederlandse inzet in de Sahel d.d. december 2023, blijft het kabinet ook inzetten op het aanpakken van de grondoorzaken van migratie.

19

Wat is de verklaring voor de onderbesteding op het Shiraka gedelegeerde budget? Is hiervan in eerdere jaren ook sprake geweest?

Antwoord

De onderbesteding op het aan de ambassades gedelegeerde Shiraka-budget kan worden verklaard uit het feit dat het maatschappelijk middenveld in de regio niet sterk ontwikkeld is,

wat het voor ambassades soms moeilijk maakt de juiste samenwerkingspartners te identificeren. In eerdere jaren is het ondanks deze uitdaging meestal gelukt het gedelegeerde budget grotendeels uit te geven.

20

Gegeven dat er, om misbruik en externe fraude binnen het ministerie van Buitenlandse Zaken te voorkomen, het afgelopen jaar onder andere is ingezet op het steekproefsgewijs controleren van de gemaakte risico-inschatting en appreciatie door het ministerie voorafgaand aan activiteiten, kunt u toelichten op welke specifieke aspecten deze inschatting en appreciatie zijn gebaseerd en aangeven hoe deze effectief misbruik en fraude kunnen voorkomen?

Antwoord

De risico-inschatting en appreciatie (de zogeheten “risicoparagraaf”) die het ministerie uitvoert voorafgaand aan alle (potentiële) nieuwe activiteiten vervult een belangrijke rol binnen de risicomangementaanpak en minimaliseert onregelmatigheden en afwijkingen (waaronder fraude en corruptie). In de risicoparagraaf wordt een specifieke beoordeling gemaakt van de fraude- en corruptierisico’s op context-, programma- en organisatieniveau, waarbij (in afstemming met de betreffende partnerorganisaties) mitigerende maatregelen worden geformuleerd die beogen zowel de kans als de impact van deze risico’s te minimaliseren. Dit kan bijvoorbeeld door een aanpassing in de implementatie van een activiteit, een grotere inzet op tussentijdse (externe) monitoring, of door het versterken van de (uitvoerende/financiële) capaciteit van een partnerorganisatie.

In aanvulling op de risicoparagraaf zijn ook een organisatie integriteitsanalyse (de zogeheten “Organisational Risk and Integrity Assessment”) bij contracten boven de € 1 miljoen, (externe) monitoring en accountantscontroles onderdeel van de risicomangementaanpak van het ministerie.

Het ministerie zet permanent in op de toepassing en doorontwikkeling van diens risicomangement om de kans op dergelijke gevallen te minimaliseren en om de kans op succesvolle projectimplementatie te vergroten. In geval van aangetoonde fraude worden door het ministerie altijd stappen genomen om de financiële schade niet ten laste te laten komen van de BZ-begroting. Partnerorganisaties kunnen daarnaast door het ministerie worden uitgesloten van vervolgfianciering, of dienen geleerde lessen en verbeterde controle- en monitoringsmechanismen te implementeren.